

Mitjà natural

Saragossa reuneix una gran diversitat paisatgística. El riu Ebre actua d'artèria vital en un territori caracteritzat per els seus forts contrastes, on coexisteixen frondosos boscs prepirinencs y amplex extensions quasi desèrtiques, solaçades amb l'ocasional verdor de les valls fluvials.

El Parc Natural de la Devesa del Moncayo, la Reserva Mundial de la Biosfera de las Bardenas, el llac de Gallocanta (zona de refugi, repòs i nidificació d'aus) i els terrenys esteparis de la Lomaza de Belchite i los Monegros, son models únics de clima i paisatge a Europa.

A la seva singularitat hem d'afegir la del Prepirineu i el Piedemonte ibèric, a on la planura i la muntanya conflueixen d'una manera particular; y la de les espectaculars contrades a on el discórrer dels rius dibuixa galatxos, congosts i calls o bé s'hi pren un descans en forma de llacs naturals o d'amples embassaments aptes per a la pesca i els esports nàutics.

Balnearis i Monestir de Pedra

La província de Saragossa disposa de diversos centres d'aigües termals, que afluoren als municipis d'Alhama de Aragón, Paracuellos de Jiloca i Jaraba, enclavats a la comarca de Calatayud.

Dins d'un marc natural d'enorme bellesa s'aixequen variats complexos que conjuguen l'ambient tranquil i acollent dels balnearis decimonònics amb modernes instal·lacions, capaces d'oferir els seus visitants tota mena de propostes amb aigües mineromedicinals, declarades d'utilitat pública.

A les proximitats d'aquests establiments, a Nuèvalos, es troba una de les més estimades joies de la província, el Parc Natural del Monestir de Pedra. El corrent del riu Piedra ha modelat la roca durant mil·lennis, formant esbalaidors llacs, grutes i cascades, al costat dels quals s'aixequen frondosos boscs de ribera i es desenvolupa un ecosistema particular; de destacada diversitat biològica.

Gastronomia

La riquesa paisatgística i climàtica de la província de Saragossa, junt amb una herència cultural derivada de la seva condició de lloc d'encontre de civilitzacions, han donat origen a multitud de tradicions culinàries.

Parlar de Gastronomia a Saragossa es parlar de les incomparables fruites i verdures de les seves hortes, però també es parlar del seu anyell y de la caça, d'acreditats olis de fama internacional, de

saborosos formatges i embotits, d'una rebosteria amb senyes d'identitat pròpies i dels excel·lents vins criats a les comarques de Carinyena, Borja i Calatayud.

Uns ingredients de primeríssima qualitat inclosos en la nomenada dieta mediterrània, al mateix temps sana i variada, que demostra la seva valia tant per preparacions tradicionals com per moderns plats d'alta cuina.

ESPAÑA **ZARAGOZA** *la província*

<http://zaragozaturismo.dpz.es>

Patronato de Turismo Diputación de Zaragoza

Plaza de España, 2. 50071 Zaragoza. Tel. 00 34 976 212 032

Per la seva localització geogràfica, la província de Saragossa es i ha estat terra de pas. Cruïlla natural de camins entre l'Europa continental i la Península Ibèrica, així com entre el Mediterrani, l'altiplà castellà i les ribes del Cantàbric, al llarg de la història s'ha convertit en un assenyalat punt de trobada de cultures i civilitzacions.

Amb una superfície de 17.194 km², la major part dels seus habitants, propers al milió, es concentren a la capital, en la actualitat un destacat nucli industrial i comercial. Molt a prop d'ella, així no obstant, s'hi troben d'altres poblacions de considerable grandària i patrimoni històric, com Calatayud, Tarazona, Ejea de los Caballeros o Caspe.

L'arquitectura medieval en pedra

Durant l'Edat Mitjana, a mesura que l'Islam reculava, els conqueridors cristians es van veure en la necessitat de colonitzar els seus nous territoris amb fundacions religioses i nuclis de població. Es en aquest període quan es propaga l'art romànic, expressió plàstica d'una societat feudal les característiques formals de la qual procedeixen d'Europa.

A la província de Saragossa hi ha nombrosos exemples d'aquest moviment artístic, bé que els més espectaculars es concentren a la ciutat de Daroca i, sobre

tot, a les Altas Cinco Villas, amb els enclavaments de Sos del Rey Católico i Uncastillo al capdavant.

Una altra forma d'expressió de l'època medieval present a terres saragossanes es la cistercenc, fruit de l'expansió d'un ordre monacal que va cercar de recuperar l'austeritat del cristianisme primitiu. En aquest estil, que prefigura el gòtic, s'aixequen els monestirs de Veruela, a la galtera del Moncayo, Piedra, a les proximitats de Calatayud, i Rueda, al curs mitjà de l'Ebre.

Mudèjar

Després de la conquesta cristiana, molts musulmans van mantenir les seves llars en el regne d'Aragó, conservant la seva religió i els seus costums. Aquells que es dedicaven a oficis relacionats amb la construcció van posar els seus coneixements al servei dels nous poders dominats, en especial a les poblacions situades a la vorera de l'Ebre i els seus afluents meridionals, així com al Somontano del Moncayo. Així va sorgir l'art mudèjar, que va adaptar conceptes, formes i sistemes de treball andalusins a les necessitats dels edificis cristians i a les modes de cada època.

Entre els segles XIII i XVII es van desenvolupar models constructius singulars, com les esglésies fortalesa i les torres amb estructura minaret o alminar; a més d'un ric llenguatge decoratiu amb característiques pròpies basat en la combinació de maó, guix, fusta i ceràmica.

La seva bellesa i majestuositat, juntament amb el seu valor com exemple material de convivència i encontre de cultures, foren reconegudes per l'UNESCO l'any 2001, declarant el conjunt de l'art mudèjar aragonès Patrimoni de l'Humanitat.

Sefarad

L'any 1492 els Reis Catòlics decretaren l'expulsió dels jueus, una comunitat assentada a la Península Ibèrica des de l'antiguitat. L'empremta del seu sojorn de segles a l'actual província de Saragossa es tan rica com heterogènia.

Saragossa capital, epicentre del judaisme a Aragó, va exercir un inqüestionable lideratge espiritual a Sefarad, tant a l'abric dels monarques musulmans de la seva taifa com dels reis cristians que els van succeir.

Goya y Muel

Francisco de Goya y Lucientes, una de les personalitats més influents de la història de la pintura, va veure la seva primera llum a Fuentetodos, un petit poble proper a Saragossa. A la capital aragonesa es va formar com pintor i va rebre els seus primers encàrrecs. L'èxit dels seus frescs a la basílica del Pilar li va propiciar la firma de nous contractes.

Muel, Remolins, Calatayud y la cartoixa d'Aula Dei acullen obres de la seva etapa juvenil. Però aquesta no es la única representada a la província, doncs trobem quadres de maduresa al Museu de Saragossa i al museu Camón Aznar que recull endemés les seves sèries completes de gravats.

També es possible contemplar part de la seva obra gràfica a la seva localitat natal, a on es conserva la casa familiar i s'han obert diversos tallers i sales d'exposició.

El viatge a Fuentetodos es pot completar amb una visita a la vorana Muel, centre terrisser documentat des de finals del segle XV. Allà, endemés dels frescs de Goya, s'hi troba l'Escola Taller de Terrisseria. Amb la seva creació, la Diputació Provincial de Saragossa ha volgut recuperar la tradició terrissaire local, dins la qual predominen les peces decorades amb dibuixos blaus sobre fons blanc, a l'una que difondre les tècniques artesanes.

